

8. *Probatur tertio ratione.* — Unde tandem sumitur ratio evidens, stantibus principiis supra positus; ostensum est enim necessariam esse in Ecclesia aliquam regulam vivam, quæ possit in controversiis fidei infallibiliter docere quid tenendum sit, et in rebus obscuris, cum eadem certitudine veritatem explicare, et Ecclesiæ proponere; item est ostensum hanc regulam non posse esse totum corpus mysticum Ecclesiæ, ut includit totum populum laicum, imo nec totum clerum, propter impossibilitatem et insufficientiam, et quia non omnes sunt Pastores vel Doctores Ecclesiæ; ergo nulla potest cogitari inter homines regula majoris auctoritatis, quam sit universale Concilium cum Pontifice; nam ibi est caput Ecclesiæ et alii Principes Ecclesiastici, qui merito dicuntur universalem Ecclesiam repræsentare; ergo hæc maxime est talis regula infallibilis. Et confirmatur, quia hujusmodi Concilium potest obligare totam Ecclesiam ad credendum quod sic definitum est, quia nulla est major potestas in Ecclesia; ergo quod sic definitur, oportet esse infallibile, alias contingere posset Ecclesiam obligari ad credendum de fide aliquid falsum, cujus oppositum ostensum est sectione præcedenti; neque contra hanc veritatem invenio difficultatem alicujus momenti.

9. *Assertio secunda: Concilium generale secundo modo definiens, est etiam regula fidei.* — Addendum vero est secundo Concilium generale, in quo Papa non adest per se, sed per legatos, postquam ab ipso Papa confirmatum est esse infallibilem regulam fidei. Est assertio de fide, in qua omnes Catholici conveniunt; et habetur iisdem testimoniis et principiis, et ex communi praxi Ecclesiæ; nam plura ex Conciliis generalibus, a Nicæno usque ad Tridentinum, hoc modo peracta sunt et confirmata, et statim sunt habita ut regulæ fidei infallibiles. Ratio autem est, quia ibi adest tota auctoritas Ecclesiæ, quæ invenitur in Concilio generali, cum præsentia Papæ, qui prius adfuit quasi repræsentative per legatos; et id, quod deesse videbatur de personali consensu ejus, per confirmationem suppletum est; ergo nihil deest ad plenam auctoritatem et infallibilitatem talis Concilii, nam corporalis illa præsentia non est de substantia; et sufficit quasi spiritualis conjunctio per influxum potestatis, sicut alias significavit Paulus, 1 ad Corinth. 5, quando excommunicavit absentem: *Congregatis vobis, et meo spiritu cum virtute Domini nostri Jesu.* Et confirmatur

tandem, quia sæpe moraliter impossibile est Papam personaliter adesse Concilio generali, sæpeque esset cum magno dispendio Ecclesiæ; ergo non est verisimile hanc præsentiam esse necessariam, quia neque esset conveniens providentiæ modus, neque est fundamentum ad id asserendum.

10. *Tertia assertio: Concilium generale tertio modo definiens, est regula fidei.* — Tertio addendum est, quando Concilium generale habet instructionem a Papa per legatos de rebus in particulari definiendis, et ipsum Concilium definit sequendo instructionem, errare non potest, et statim, nulla spectata confirmatione, incipit esse illa definitio regula fidei, et res definita de fide. Ita etiam sentiunt communiter Catholici, et est res certa; quia illa definitio jam habet consensum totius Concilii et Papæ, non solum per legatos, sed etiam per seipsum; ergo habet tantam auctoritatem et certitudinem, sicut definitio Concilii generalis ubi adest præsens Papa. Patet consequentia, quia, ut dixi, præsentia vel absentia personalis seu corporalis parum refert, si alias constat de judicio et de consensu Pontificis. Deinde probatur, quia illud Concilium, quoad talem definitionem, habet confirmationem Pontificis, quasi anticipatam; ergo non habet minorem auctoritatem quam Concilium generale confirmatum. In his ergo tribus assertionibus nulla est dubitatio. In hac vero ultima posset aliquid inesse difficultatis, sed facile expediri potest ex his quæ tradunt auctores citati, et ideo non immoror.

11. *Dubium de definiente quarto modo.* — *Quid sentiunt Parisienses.* — *Quid vero Cajetanus, Bellarminus et plerique alii.* — *Auctoris judicium.* — *Concilium generale definiens quinto et sexto modo non est regula fidei.* — At vero quando Pontifex solum adest in Concilio per legatos, sine instructione particulari, et totum Concilium cum legatis aliquid definit, est grave dubium an tale Concilium possit errare, et consequenter an talis definitio faciat fidem ante confirmationem Pontificis; nam in hoc sunt opiniones inter Catholicos; Parisienses enim, et alii qui credunt tale Concilium esse supra Pontificem, consequenter affirmant ejus definitionem esse infallibilem, quia est a suprema potestate, et quia illud Concilium repræsentat Ecclesiam universalem. Contrarium vero docent Cajetanus, Turrecrem., quos refert et sequitur Bellarminus, lib. 2 de Conciliis, cap. 11. Quibus adde Castrum, lib. 1 de Justa hæretic. punit., cap. 6. Quia ve-

rissimum est Papam esse supra tale Concilium; quia infallibilitas nec invenitur directe promissa tali Concilio, nec delegabilis est; et propter reliqua quæ in eis videri possunt. Ego autem breviter censeo illud Concilium non esse regulam fidei, quia saltem ejus auctoritas infallibilis est sub opinione, et quia non habet jurisdictionem ad obligandam Ecclesiam ante confirmationem. Nihilominus tamen probabilissimum censeo non permissurum Deum, ut tale Concilium legitime procedendo erret, utique faciendo quod in se est, non tam propter ipsum quam propter Pontificem, quia esset magna perplexitas et magnum scandalum Ecclesiæ, si Pontifex et Concilium inter se dissentirent. Unde a fortiori constat generale Concilium definiens duobus ultimis modis, scilicet, vel contra instructionem Pontificis, quando illam misit, etiam consentientibus legatis, vel illis dissentientibus, etiamsi instructionem non habuerint, non esse regulam fidei, sed posse errare, quia non procedit legitime, sed utroque modo a capite discordat.

Doctrinam de Pontifice uberiorem, vide infra, disputat. 10.

SECTIO VIII.

Utrum Summus Pontifex etiam sine Concilio generali sit infallibilis regula fidei?

1. *Distinctio.* — *Instituisse Christum monarchiam Ecclesiæ, est de fide.* — De Summo Pontifice duplex est potissima disputatio, una de dignitate et primatu ejus, an fuerit ex institutione Christi, et consequenter sit de jure divino: sed hæc pars supponenda potius nunc est quam disputanda, quia revera non est hujus loci propria¹, neque datur temporis commoditas; legi ergo possunt citati auctores, præsertim Turrecremat., Cano, et Bellarminus, et Cajetanus, in opuse. de hac re. Nos ergo supponimus tanquam de fide certum, Christum Dominum instituisse Ecclesiam suam, ut esset una spiritualis respublica, habens monarchicum regimen, quod ipsemet Christus in Petro inchoavit, ut perpetuo duraret in successoribus ejus. Ita constat ex promissione Christi, Matth. 16: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; nam est moraliter evidens, per illum articulum, *hanc,*

¹ Vide l. 1 Defensionis fidei, c. 10, et infra, disp. 10, sect. 3.

Petrum designasse; præmiserat enim: *Tu es Petrus*; et statim subjungit: *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, significans perpetuitatem ædificii fundati in illa petra, et consequenter illam petram fore perpetuam, non in persona, sed in cathedra et successione. Et illi eodem modo statim promisit, peculiari et singulari excellentia, claves Ecclesiæ, dicens: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Denique, promissionem hanc prope ascensionem suam Christus implevit, Joan. 21, dicens Petro: *Pasce agnos*, et: *Pasce oves meas*, id est, rege et gubernare (hoc enim in similibus locis significat verbum *pascendi* in Scriptura, juxta phrasim hebraicam) totum gregem meum, a minimo usque ad magnum, qui per agnos et oves significatur; itaque, ex consonantia horum locorum, et verborum proprietate, et ex rei necessitate, et materiæ gravitate, et ex communi sensu ac traditione Ecclesiæ et Patrum omnium, constat Christum ibi instituisse primatum Ecclesiæ in persona Petri, ut in successoribus ejus perpetuo duraret; et ita est hic articulus tenendus, non solum tanquam de fide, sed tanquam unum ex præcipuis fundamentis fidei, et maxime necessarium ad tollendas hæreses et schismata, ut citati auctores latissime prosequuntur, referendo Patres quos breviter et erudite colligit Maldonat. in utrumque locum Matth. et Joan., satis accurate illa exponendo.

2. *Recensentur variae Pontificis potestates.* — *Præsens questio est solum de potestate definiendi.* — Altera pars hujus disputationis est de potestate Pontificis, quæ plura membra complectitur ad varias materias pertinentia; habet enim supremam potestatem jurisdictionis in foro sacramentali, de qua dictum est in materia de Pœnitentia, disput. 16; habet deinde supremam jurisdictionem in externo foro spirituali et ecclesiastico, quæ legislativa est, seu directiva, et consequenter etiam est dispensativa, et de illa tractavimus in materia de Legibus, lib. 4, a principio, et lib. 3 Defensionis fidei, a cap. 6, et multa in tractatu de Voto, libro sexto, capite nono, et de Juramento, libro secundo, capite trigesimo; est etiam potestas coactiva, de qua in tomo de Censuris, disputatione prima, sect. 2, dictum est. Extenditur etiam ad dispensandum indulgentiarum thesaurum, ut in tomo de Pœnitentia, disp. 39, declaratum est. Solum ergo superest dicendum de potestate definiendi, seu docendi Ecclesiam cum infallibilitate, quæ propria est hujus loci; et quia de Pontifice, ut

definiente simul cum Concilio generali, jam dictum est, solum superest inquirendum, utrum si solus definit absque generali Concilio, eandem habeat infallibilitatem, et sit regula fidei, vel possit errare; quia non solum hæretici affirmant errare posse, quod inirum non est, cum primatum ejus negent; verum etiam aliqui catholici dubii sunt; quia, licet primatum agnoscant supra singulos de Ecclesia, non tamen supra totam Ecclesiam collective, et in Concilio generali congregatam, quod etiam fundamentum falsum est, et ideo illo omisso,

3. *Partis negativæ argumentum primum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — Ratio dubitandi esse potest, primo, quia una regula viva sufficit Ecclesiae, et hæc jam assignata est, scilicet, Concilium generale legitimum et approbatum: ergo Pontifex per se non est regula. Probatum consequentia, tum quia in potestate tam singulari et excellenti non oportuit dari multitudinem, tum maxime quia in negotio tam gravi, non expediebat Ecclesiae ut solus Pontifex sine supremo examine, quale fit in Concilio generali, possit res definire. Unde argumentor secundo, quia alias, quidquid Pontifex definiret, etiamsi temere et sine debito Concilio id faceret, esset de fide credendum, quod durissimum est. Tertio est communis difficultas, quia definitio semper fit a particulari persona, ut constat; sed nunquam est de fide hanc personam quæ loquitur, esse verum Pontificem: ergo potest nunquam esse de fide quod definit.

4. *Assertio affirmativa Catholica.* — *Probatum primo ex Scriptura.* — Nihilominus veritas Catholica est, Pontificem definiendam ex cathedra esse regulam fidei, quæ errare non potest, quando aliquid authentice proponit universæ Ecclesiae, tanquam de fide divina credendum: ita docent hoc tempore omnes Catholici Doctores, et censeo esse rem de fide certam, quæ imprimis probari potest ex testimoniis proxime citatis. Nam Christus dedit Petro et successoribus ejus auctoritatem pasceendi Ecclesiam, maxime in doctrina, et singulari modo, id est, non tantum per auctoritatem prædicandi, quam omnibus Apostolis indifferenter tribuit, cum dicit: *Euntes, docete omnes gentes, et prædicare Evangelium omni creaturæ*; sed per potestatem jurisdictionis, interpretandi, seu proponendi veritates credendas, et sub obligatione illas credendi; ergo hæc potestas habet necessario adjunctam infallibilitatem et assistentiam Spiritus Sancti,

ut non erret. Consequentia probatur, quia hoc necessarium est propter infallibilitatem Ecclesiae in credendo, quam supra ostendimus; nam, si Pontifex docens illo modo, eam posset decipere, etiam ipsa posset decipi; imo cogere ad errorem, quia credere teneretur. Antecedens autem patet ex verbis Christi supra ponderatis, et ex traditione Pontificum et Patrum: hac enim ratione docent Ecclesiam Romanam esse matrem et magistram omnium Ecclesiarum. Unde Damasus Papa, epistola ad Stephanum, vocat Pontificem doctorem Orthodoxæ et immaculatæ fidei, quod etiam agnoscit Hieronymus, in Epist. ad eundem Damasum, de nomine *hypostasis*. Atque ita idem probat alter locus de foundatione et ædificatione Ecclesiae super Petrum; nam, si Petrus vel successor ejus posset Ecclesiam decipere, non esset firmum, et stabile ædificium, cum a fide pendeat, et ipsa fides respectu Ecclesiae, etiam pendeat ex hoc fundamento. Unde etiam concluditur ita esse intelligendam aliam Christi promissionem, Luc. 22: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*; intelligitur enim de Petro, non pro illo tantum, sed ut erat futurus petra, et perpetuum Ecclesiae fundamentum, et ita durat in successoribus, saltem quatenus Pontifices sunt, ut exposuit Leo Papa, serm. 4 et 2 de Assumptione sua, et Innocentius III, in cap. *Majores*, de Baptismo; et multi alii Pontifices, in suis Epistolis decretalibus.

5. *Probatum secundo ex consensu et traditione Ecclesiae.* — Secundo igitur et principaliter probatur assertio ex consensu et traditione Ecclesiae; nam imprimis, ut dicebam, Pontifices a principio hanc potestatem in se agnoverunt, et illa usi sunt, et non est verisimile illam usurpasse, tum propter eorum multitudinem et magnam sanctitatem, tum propter consensionem et obedientiam Ecclesiae. Deinde ipsamet Concilia generalia approbata hanc in Pontifice potestatem recognoscunt, ut patet ex Concilio Viennensi, in Clement. unica de Summa Trinitate et ex Concilio Florentino, sessione 25, in fin.; et ex Lateranensi, sub Leone X, qui articulum vigesimum quartum Lutheri, hanc veritatem negantis, tanquam hæreticum damnavit. Item Concilia provincialia a Pontificibus confirmata recipiuntur ab Ecclesia tanquam regula fidei infallibilis, ut patet ex Concilio Milevitano et Arausicano, et ex multis Toletanis et Carthaginensibus, et præcipue de Romanis seu Lateranensibus, de quibus ita sentiunt omnes Catholici Doctores;

ergo signum est Pontificem sine Concilio generali posse aliquid de fide constituere, et consequenter sine Concilio provinciali; nam est eadem vel major ratio, quia potest alio modo sufficientem diligentiam adhibere. Denique ita etiam senserunt omnes Patres antiqui quos refert Walden., libr. 3 Doctrinalis; Hosius, in Confess. Fidei, cap. 53; Cano, libr. 5 et 7 de Locis; Turrecrem., lib. 2 Sum., cap. 109, et sequentibus; et Bellarminus, libr. 3 de Pontifice; Salmeron, super Matth. 16, et super alia testimonia citata; et ibi expositores moderni; et videri etiam potest Directorium Inquisitorum, secunda parte quæst. 2 et 7 usque ad 17; et Penna, in scholiis ad illas.

6. *Tertio ratione, quod non expediat Ecclesiae potestatem capitis alligare Concilio.* — *Id ostenditur primo.* — Tertio, possumus hanc veritatem ratione explicare, quia in primis non expediebat Ecclesiae, propter quam hæc potestas data est Pontifici, ut illa daretur quasi alligata, et dependens a Concilio generali; ergo verisimile non est ita fuisse datam, ac subinde poterit Pontifex sine tali Concilio veritatem definire, sine periculo erroris. Antecedens ostenditur primo, quia difficillimum est Concilium generale congregare, et ordinarie fieri non potest sine magno labore et dispendio Ecclesiae, et aliquando potest esse moraliter impossibile, propter persecutiones, bella, vel alia impedimenta. Aliunde vero potest sæpe instare necessitas damnandi novam insurgentem hæresim, vel declarandi veritatem aliquam necessariam, quæ in dubium revocatur; ergo oportuit Summum Pontificem habere hanc potestatem independentem a Concilio generali. Secundo, quia ita erat utilius ad majorem Ecclesiae unitatem, quia nisi caput Ecclesiae haberet in omnibus superiorem potestatem, facile posset oriri schismata. Tertio, nunquam legimus hanc potestatem datam esse Pontifici dependentem a Concilio; sed potius, e converso, datam esse Concilio dependentem a Papa. Unde ratione illius habet infallibilitatem, et ideo ante confirmationem ejus non habet dictam auctoritatem; ergo Pontifex per se habet illam, unde de facto solent Concilia generalia illius sequi judicium, ut videre licet in Ephesino primo, et in Chalcedonensi, et in Nicæno secundo. Et videri etiam potest Innocentius I, epistol. 26; et Gregorius, libr. 4, epistol. 32; et Gelasius in epistola ad Faustum.

7. *Corollarium primum de præceptis morum.* — *De fide esse putatur ab Antonino et Cano.* — Et ex hac generali assertionem, sequitur primo

Pontificem non posse errare in præceptis, seu rebus moralibus quas tradit vel approbat pro universa Ecclesia. Hoc intelligendum quantum ad substantiam seu quantum ad honestatem morum; nam quoad circumstantias, vel multiplicandi præcepta, vel rigorem aut nimias pœnas, non est inconveniens aliquando committere aliquem humanum defectum, quia hoc non est contra Ecclesiae sanctitatem; approbare autem turpia pro honestis, vel e converso, damnare honesta tanquam iniqua, repugnat veritati et sanctitati Ecclesiae; et ideo in his etiam non potest errare Pontifex. Quod dixit esse de fide Antoninus, 3 part., tit. 12, cap. 8, § 2; Cano vero, libr. 5 de Locis, cap. 5, dixit parum distare. Alii vero recentiores paulo minus rem hanc exaggerant: Molina, de Justit., disputat. 325; Bellarminus, libr. 5 de Roman. Pontif., cap. 5. Declaratur exemplo. Nam Ecclesia approbavit communionem laicorum sub una specie, tanquam sufficientem ad salutem, et ideo hoc habetur tanquam certum de fide, juxta Concilium Tridentinum, sess. 22, cap. 1; sed in hac et simili materia, ut Ecclesia id teneat, sufficit approbatio Pontificis, imo illam tenetur Ecclesia sequi; ergo, ut Ecclesia non erret, necesse est ut Pontifex in tali materia errare non possit; et ita sensit etiam Innocentius III, in capit. *Per venerabilem*, Qui filii sint legitimi. Denique omnia adducta in assertionem hoc corollarium confirmant; præsertim quia, ut supra dicebam, decreta morum includunt doctrinam moralem, non minus necessariam ad salutem quam sint aliæ veritates fidei.

8. *Corollarium secundum, de canonizatione Sanctorum.* — *Ejus ratio.* — *Temerarium est sentire contra præcedens corollarium.* — Secundo inferitur non posse errare Pontificem in Sanctorum canonizatione¹, ut recte docuit D. Thomas, Quodlib. 9, artic. ultimo; Anton. et Cano, supra; et Bellarminus, libr. 1 de Sanctorum beatitudine, cap. 5; Azor, tom. 2, libr. 5, cap. 6, quæst. 5; Valent., tom. 3, distinct. 1, quæst. 1, punct. 7, § 40, versic. *Itaque quod ad*; Sylv., v. *Canonizat.*, quæst. 3, ubi refert Joannem de Napoli absolute damnantem contrarium de hæresi; Turrecrem., l. 2 Sum., cap. 110. Sumitur vero nostrum corollarium ex Gregorio, in cap. *Sicut*, distinct. 15; et Bernardo, epistol. 174 ad Lugdunenses. Ratio vero est, quia hæc est pars quædam materiæ

¹ De qua in Defens. fidei, l. 2, c. 8, nonnulla.

moralis, et valde necessaria ut Ecclesia non erret in cultu, et adoratione religionis, alias contingere posset ut coleret hominem damnatum, et ad illum preces funderet, quod est etiam contra puritatem et sanctitatem Ecclesiae. Item non licet fidelibus dubitare de gloria Sancti canonizati; id enim sub præcisa obligatione præcipiunt Pontifices in ipsa canonizatione; ergo oportet ut illi præcepto non possit subesse error, alias deficeret Deus in re maxime necessaria Ecclesiae, quod est contra providentiam, et promissiones ejus; et ideo, quamvis hæc illatio non sit de fide, censeo esse satis certam, et contrariam esse impiam ac temerariam (Lege, si placet, Walden., tom. 3 Doctrin., tit. 14, cap. 22 et sequent.; Castr., libro 1 de Justa hæret. punit., capite 6; Anconitanum, quæst. 14 et sequentibus).

9. *Corollarium tertium de approbatione religionum.*—*Cani error circa hoc corollarium.*—*Ratio pro eodem corollario.*—Tertio, infero non posse Pontificem errare in approbatione religionis; ita tradimus etiam ac latius tom. 3 de Religione, lib. 2, cap. 17, et amplectuntur recentiores communiter: Azor, tom. 2, lib. 5, cap. 7, quæst. 2; Valentia supra, et quos dicto loco citamus, quod intelligendum est quoad substantiam ejus, quidquid sit de circumstantiis, ut esse possunt, vel in approbatione religionis non necessariae, vel in nimia multitudine earum, quamvis etiam in his non sit temere ferendum iudicium; substantiam autem voco, quod religio approbata non solum non sit noxia vel inutilis, sed etiam simpliciter sit via ad perfectionem; in quo graviter erravit Cano, dicto libr. 5, cap. 5, contrarium sentiens; nam illud temerarium reputavit divus Thomas, opusc. 19, cap. 4; et dicta assertio est valde consentanea Concilio Tridentino, sess. 25, cap. 16 de Regularibus, et Concilio Constant., quod damnavit Wiclephum et Joannem Huss, quia male sentiebant de religionibus a Sede Apostolica approbatis, quos refellit Walden. supra, tit. 9, præsertim a cap. 83; Bellarminus, lib. de Monachis, et alii scribentes contra hæreticos. Denique favet communis sensus Ecclesiae, ita sentientis de religionibus approbatis, et contrarium tanquam scandalosum et impium damnantis. Ratio vero est, quia hæc etiam est magna pars materiae moralis; oportet enim ut Ecclesia habeat securitatem et certitudinem, non tantum in præceptis, sed etiam in consiliis, et in via perfectionis. Item, quia approbare religionem

est quasi canonizare tale institutum ut sanctum; ergo ad providentiam Spiritus Sancti spectat ut in hoc non permittat errare Ecclesiam quam specialiter regit; erraret autem Ecclesia si Pontifex posset errare; ergo credendum non est id accidere posse.

10. *Ad primum argumentum in numero tertio.*—Primum argumentum ex dictis solutum est: nam revera in Ecclesia non sunt duæ regulæ infallibiles vivæ, sed una tantum, quæ est Summus Pontifex, qui potest variis modis uti ad definiendum sua potestate, prout opportunitas tulerit, et Ecclesiae fuerit expediens, et ideo unus illorum modorum est, definire cum Concilio generali, quia interdum expedit ad majorem Ecclesiae satisfactionem, utque magis constet de communi consensu ejus, et ad majorem confusionem hæreticorum, vel quorumcumque contradicentium, ut recte nobis declararunt Apostoli exemplo suo, Actor. 15, et ad Galat. 2.

11. *Ad secundum.*—In secundo vero argumento, postulatur quam diligentiam debeat Pontifex adhibere ad definiendum quando Concilium generale non congregat; ad quod breviter respondeo, aliquam sine dubio esse necessariam, quia Deus non vult ut homines temere judicent vel gubernent; quanta vero futura sit, nullo jure, saltem divino, definitum est, sed prudentiæ ipsius Pontificis relinquitur. Solet autem quæri quid sit futurum si Pontifex sine præmissa diligentia definiat; aliqui dicunt posse tunc Pontificem errare, et Ecclesiam posse tunc non assentiri; sed hoc periculosum est, quia Ecclesiae non poterit constare an Pontifex adhibuerit sufficientem diligentiam necne, vel relinquetur singulorum arbitrio, ut judicent an diligentia sufficiens fuerit, et ideo melius, ut existimo, respondetur non admittendo casum; nam Spiritus Sanctus, qui regit Ecclesiam, non permittet Pontificem tam imprudenter definire; et ideo, quoties absolute definit, credendum est sufficientem diligentiam præmississe.

12. *Ad tertium.*—In ultimo argumento, petitur quæstio superioribus annis valde controversa, an sit de fide hunc Pontificem esse verum Pontificem, quam non possum nunc pro dignitate disputare; breviter tamen, multi sentiunt non esse hoc de fide, sed vix poterunt sustinere certitudinem fidei in rebus definitis a Pontifice, nisi consequenter dicant non solum Pontificem verum, sed etiam nec reputatum ab Ecclesia, posse errare definiendo, quod censet Bellarminus supra. Ego tamen fere

ante triginta annos¹, hoc est anno Domini 1583, docuit Romæ esse de fide, hunc Pontificem esse verum Pontificem, postquam sufficienti consensu totius Ecclesiae receptus est, et ita approbatus, ut omnes illi obedire teneantur, etiam in definitionibus fidei, quia hæc obligatio necessario supponit illam certam fidem, et illa veritas particularis est sufficienter contenta in universali dogmate fidei, quod *successor Petri est verus Pontifex*; et tunc sufficienter applicatur, et fidelibus proponitur. Quam sententiam postea nostri vel publicis disputationibus defenderunt, vel typis etiam nonnulli mandarunt. Ex quibus consuli potest Alphonsus Salmeron, lib. 1 in Epistol. Pauli, parte secunda, disputat. de Ecclesia, satis ante medium, a § *Angeli etiam*: Albertinus, tom. 1, coroll. 3 Theologico, ex tertio principio philosophico, quæst. 3, a num. 10; Valentia, supra, in § 38, versic. *Secunda ratio*, licet ipsius probatio parum concludat. Reliqua videri possunt in supra citatis auctoribus.

DISPUTATIO VI.

DE ACTU FIDEI.

Totius disputationis partes.—Post tractatum de objecto fidei, priusquam dicamus de illius habitu, dicendum est de actu, qui natura sua prior est; nam propter illum est habitus, et ab illo speciem sumit; actus autem fidei, secundum generalem rationem suam, abstrahit ab humana et divina fide; in præsentem tamen solum de divina tractamus, et ideo supponimus omnia quæ de humana fide, seu de communi ratione actus fidei solent Dialectici disputare. Similiter actus fidei divinæ convenit cum aliis actibus virtutum infusarum, in ratione actus supernaturalis, ad quem, ex vi suæ speciei et naturæ, est divina gratia necessaria, et de illa etiam sub hac generali ratione nihil in præsentem dicendum est, quia ad materiam de Gratia spectat, et ibi sufficienter dictum est, libr. 2, a cap. 4. Relinquitur ergo consideranda propria et specifica ratio actus fidei infusæ: de quo prius substantiam, deinde proprietates, postea causas et effectus considerabimus. Advertendum autem est actum fidei non habere ex natura sua causam, quæ cogat, seu necessitet intellectum ad illum efficiendum; quia evidens non est, et

¹ Vide infra, disput. 40, sect. 5.

hinc fit ut voluntas sit necessaria ad illum præstandum: et quia ante omnem voluntatem necessarium est iudicium, quod ad volendum inducat, quia nihil volitum, quin præcognitum, ideo etiam ante voluntatem credendi, necessarium est simile iudicium. Unde resultant tres actus a nobis explicandi, qui incipiunt a iudicio, quo homo statuit expedire credere, seu credendum esse, et inde fit progressus ad voluntatem credendi, et tandem elicitur actus fidei, in quo fides consummatur; et ideo contrario ordine dicendum est, ac primo de hoc ipso actu in quo fides consistit.

SECTIO I.

Utrum fides sit actus intellectus, et quomodo definiiri possit?

1. *Error hæreticorum.*—*Rejicitur.*—In principio hujus materiae, disputatione prima, dixi late de nomine fidei, atque ostendi et actum intellectus et voluntatis significare posse; ut ergo non sit iterum de nomine disputatio, suppono sermonem esse de illa fide, de qua dixit Paulus, ad Hebr. 10: *Justus ex fide vivit*, utique tanquam ex fundamento et radice justitiæ, ut explicuit Tridentinum, sess. 6, cap. 8; et ideo vocatur communiter *fides justificans*, non tanquam sola sufficiat, nec tanquam sola forma, sed ut origo justitiæ, sicut in opere de Gratia non semel, peculiariter vero in l. 8, cap. 21, contra hæreticos dictum est. De hac ergo fide dixit Lutherus, quem alii sequuntur, esse actum voluntatis, non intellectus; definiunt enim esse fiduciam de divina misericordia propter Christum: non video autem fundamentum alicujus momenti pro hoc errore; solum enim afferunt quædam Scripturæ testimonia, in quibus fiducia, sub nomine fidei, solet postulari; de illis vero jam, disputatione prima, ostendi melius intelligi de propria fide, quæ, licet ad fiduciam necessaria sit, et propter illam postuletur, re tamen vera non est fiducia; et deinde, licet daremus in aliquibus locis sermonem esse de fiducia sub nomine fidei, negari non potest quin, ubi sermo est de propria fide justificante, ad intellectum referatur.

2. *Assertio prima affirmativa et omnino certa, satisfaciens priori parti tituli.*—*Probatum primo ex Scriptura.*—Dico ergo primo: actus fidei infusæ actus est ab intellectu elicitus. Ita D. Thomas 2. 2, quæst. 2, artic. 1, præsertim solvendo argumenta, et cum eo